

BANKIRKE

ŠPELA BARLIČ

V času, ko slovenski film velja za hudo redko in pri vrhovnih kulturnih mecenih ne preveč čislano kulturno dobrino, se je RTV Slovenija odločila, da je december mesec za razvajanje slovenske govornice besede lačnih filmskih navdušencev. Nacionalka nam je v pičem mesecu dni zrolala domala vso igrano TV produkcijo preteklega leta. Tako smo lahko v decembru najprej videli *Belo gospo* Siene Krušič, teden zatem *Sonjo* Janeza Burgerja, potem *Kakor v nebesih, tako na zemlji* Francija Slaka in na starega leta dan še *Bankirke* Varje Močnik. Od kod iznenada taka vnema za predvajanje slovenskih TV filmov, je znano le odgovornim za sestavo programa, televizijski gledalci, ki domačemu filmu že tako niso pretirano naklonjeni, pa so po takšnem maratonu najbrž utrujeni omahnili v naslanjače in preklopili na bolj kozmopolitske kanale. Kar je škoda, še posebej za mlajšo generacijo filmskih ustvarjalcev, ki se prav skozi televizijsko produkcijo najlaže predstavijo širši publiki. Tako so tudi *Bankirke*, srednjemetražni prvenec Varje Močnik (*Otroci na cesti, Desperado Tonic*), kar nekam neopaženo zdrsnile mimo, čeprav gre za film, ki v marsičem presega standardni TV izdelek. Film, posnet na lokaciji in na filmski trak, vzame v precep novo dinamiko družbenih odnosov v negotovih časih naše polpretekle zgodovine.

Varja Močnik zapakira scenarij Barbare Kelbl in Irene Krčelić v malce bizarno, nadrealistično, stilizirano formo s humornim zamahom nad resno temo. Pišejo se zgodnja devetdeseta, severna jugoslovanska meja se je nedolgo tega pomaknila nekaj kilometrov južneje, Tito že dobro desetletje puha havanke na drugi strani mavrice, na izpraznjeno mesto vrhovnega ko-

lektivnega božanstva pa se je usedla nova blaglasna mantra: Denar. In medtem ko je denar postal smisel vsega, kar je in bo, večina preživlja dneve v strahu, da ga ne bo dovolj niti za kruh in mleko. To so časovno-prostorske koordinate *Bankirk*, ki jih uokvirajo že retro scenografija in uporaba zastarele grafike v špici ter ostrih grafičnih ločilih, ki štejejo dneve v tednu. Mikrolokacija, v kateri se opredmeti ta družbeni kontekst, je prostor, kjer se vse vrtili okoli denarja – banka, ki se zvija v porodnih krčih tržne ekonomije. V njej ne potekajo več ne vplačila ne izplačila, stranke pa še kar vztrajno stojijo pred okencem in bančne uslužbenke še vedno prihajajo na delo. Zaprte v pustem, praznem, socialistično depresivnem delovnem okolju delujejo kot laboratorijske miške v nekakšnem družbenem eksperimentu. Če ne bi bilo ostrih grafičnih rezov med posameznimi sekvencami, sploh ne bi vedeli, da čas še teče, čeprav je jasno, da v ta počasni, v preteklost zazrti mikrokozmos skozi majhne razpoke že vdira zunanji svet, ki se giblje v novem, hitrejšem ritmu. Njegovi znanilci so hektične računalniške igrice, zdravju in športu zavezan življenjski slog, ki ga v pisarno tiho-tapijo izdajalski radijski valovi, ter hiperaktivne, koketne instant karieristke, »uspešne poslovne ženske«, ki svoje kolegice iz nekega drugega časa pehajo v neizprosni delovni ritem. Zvočni vdori iz zunanosti so postavljeni v ironični kontrapunkt s statiko, ki jo ujame slika; na ta način duhovito poudarek s kritično noto posrečeno oplazi obe zgodovinski obdobji, ki trčita skupaj v enem samem kadru.

V prvem delu filma se uslužbenke komaj kaj premaknejo in kamera jih lovi v statične ali zelo počasi gibljive kadre, pogosto z rahlo privzdignjene perspektive, ki zrcali njihovo nepomembnost in ujetost v ab-

surdno situacijo. Bolj ko tonejo v brezdelje, bolj hlapi njihovo samospoštovanje, mehča se morala, izginja medsebojna solidarnost, v nastalem vakuumu pa se vse bolj živahno razraščata zahrbtnost in nevoščljivost. Čas je izpraznjen smisla in neopazno odteka v prazno. V tej absurdni situaciji se vrtijo štiri ženske različnih družbenih provenienc, starostnih skupin in življenjskih stilov, predvsem pa vsaka s svojo osebno psihološko prtljago. Razpored značajev je zasnovan dovolj konfliktno, da se v mučni situaciji, v katero so liki postavljeni, izživi sebičnost človekovega samohranitvenega nagona, obenem pa je količina frustracij pri vseh vpletenih tako enakomerno dozirana, da se na neki točki posamezne frustracije naposled medsebojno izničijo. Po eni sami ob steklenici vina prečuti noči se odnosi restavrirajo. Dogajanje dobi pospešek, bančne uslužbenke iz svojega na novo odkritega bratstva in enotnosti izčrpajo voljo za akcijo in se na koncu celo prelevijo v bankirke, tranzicijske robinhoodke, ki se na svoj utopičen način lotijo reševanja socialne nepravilnosti. V svoji hladni, v prevladujoče modro-zelene tone odeti, stilizirani estetiki *Bankirke* naposled najdejo tudi nekaj človeške topline. Na neki način so na TV ekrane prišle ravno ob pravem času – dovolj zgodaj, da je njihov milje še tako prisoten v naši kolektivni zavesti, da lahko ujamemo ostrino njihovega kritičnega naboja, in z dovolj distance, da je zgodba lahko podana skozi prizmo humorja, ki se mu mirne vesti nasmejemo. Nemara pa bi vseeno bolje sedle ob kakšni drugi priložnosti kot ob novoletni večerji. Kolikor seveda ne gre za premišljeno načrtovan, eminenten termin, ki je *Bankirkam* zagotovil najvišjo gledanost v zgodovini slovenskega filma ...